

Lego oli muutama vuosi
sitten kuilun partaalla mutta
pelastui faniensa avulla.
Legokaupunki Billundissa
selviää, kuinka kaikki kävi.

PALIKAN PALUU

Ilkka Pernu KUVAT Pekka Hannila ja Ville Vanhatalo

ETEISEN PÄÄDYSSÄ ON HUONE täynnä Legoja, mutta ne vyöryvät silti käytävällekin. Espoolaisen kerrostaloasunnon eteisen seinällä olevalle hyllylle on parkkeerattu riviin Lego-versioita *Autot*-elokuvien hahmoista – Salama McQueen, Martti, Finn McMissile, Salli...

Ville Vanhatalo, lempeänoloinen mies, pahoittelee sotkua – niin kuin jokainen avatessaan kotioven vieraalle. Vanhatalo, 33, harrastaa Legoja.

Keittiöpöydällä on laskin ja vaaka. Vanhatalolla on nimittäin urakka kesken: hän on päättänyt laskea ja koota kaikki omistamansa Lego-setit. Inventoituna on 938 kiloa Legoja. Vanhatalo arvelee, että vielä on noin kolmasosa kokoelmasta laskematta. Settejä on yhteensä 2400. Hommaa hidastaa se, että hän ostaa koko ajan uusia. Avaamattomat Lego-paketit osuvat jalkoihin ruokapöydän alla.

Vanhatalon perheen kodissa on pienen yksiön kokoinen huone vain Legoja varten. Sen seinällä on pitkiä hyllyjä, joilla on lähtövalmiita junia, autoja ja laivoja. Ylimpänä seilaa turkoosi Maersk-rahtialus.

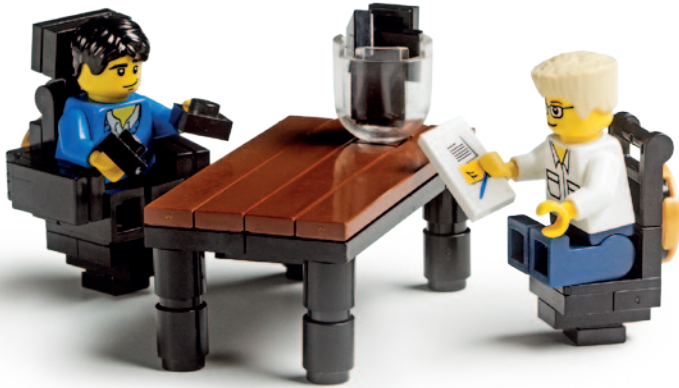
Yhdessä laatikossa pöydällä on Lego-hahmojen jalkoja, toisessa torsoja. Keltaisista Lego-päistä Vanhatalo on tehnyt tornin.

Vanhatalo on pyytänyt syntymäpäivälahjaksi kymmenvuotiaasta lähtien pelkkiä Legoja. Hän kertoo *PalikkaVille*-blogissaan hurautaneensa keräilyyn vuonna 2001. ”Totaalinen sekoaminen” tapahtui 2005. Kolme vuotta sitten hän osti hankolaiselta teinipojalta 700 Lego-settiä 900 eurolla. Hankolaiselle oli käynyt niin kuin monille: teini-iässä Legot hylätään. Vanhatalo kutsuu sitä vaihetta ”pimeäksi keskiajaksi”.

Billundin tehtaalla valmistetaan 19 miljardia Lego-palikkaa vuodessa.

Paal Smith-Meyer (vas.) pyörittelee käsissään Lego-palikoita koko toimittaja Ilkka Pernun haastattelun ajan.

”*The Dark Age*. Silloin rakentaminen joko unohtuu tai jää päälle”, Vanhatalo selittää. Hänelle se jäi päälle.

Vanhatalo harrastaa myös Euroviisuja intohimoisesti, ja kodissa onkin toinen huone viisulevyille. Kun Lego-inventaario valmistuu, todennäköisesti ensi vuoden alkupuolella, hän aikoo ystävänsä kanssa rakentaa Legoista vuoden 1993 Eurovision laulukilpailun. Se järjestettiin Millstreetin maaseutukylässä hevosareenalla. Suunnitelma on tällainen:

”Ulkoiset maksimimitat projektille ovat kuusi rakennuslevyä eli 50 kertaa 75 senttimetriä. Yhdessä levyssä on 1 024 Lego-nuppia. Minua kiinnostaa eniten yrittää mallintaa eri vuosien artisteja Lego-hahmoista.”

LEGOT OVAT SAMANLAINEN ITSESTÄÄNSELVYYS kuin kraanavesi. Palikoita löytyy kaikkien kotoa, komeroista, sohvaa takaa ja vinteilä. On helppo unohtaa, että joku takoo niitä. Ja joku takoo niillä rahaa. Lego Group on kivunnut yhdeksi maailman isoimmista leluvalmistajista. Se on Tanskan tunnetuin tuotemerkki - ja samanlainen kansallinen ikoni kuin Ikea Ruotsissa ja Nokia Suomessa. Lego Group on myös yksi Euroopan halutuimpia työpaikkoja. Legon pääomistaja, firman perustajan pojanpoika Kjeld Kirk Kristiansen on talouslehti *Forbesin* mukaan Tanskan rikkain mies.

Legoista on tullut elimellinen osa populaarikulttuuria. YouTubesta löytyvät lähes kaikki urheiluhistorian merkkihetket Legoilla mallinnettuna, muu Diego Maradonan Jumalan käsi -maali ja ilmaveivi - sekä Mikael Granlundin että Pasi Nurminen. Viime kesän Lontoon olympialaisissa useat uutiskanavat kuvittivat kilpailuja Legoilla, kun saatavilla ei ollut livekuvaa.

Lego-Raamatusta Jeesuksella on Beatles-tukka ja keltainen naama. Netistä voi ostaa Al-Qaida-terroristi-Lego-setin, ja YouTubessa on ohjeet sekä Barack Obaman että Adolf Hitlerin rakentamiseen Legoilla. Legoista tehty Muhammed-pilakuvakin on toki julkaistu.

JP Morganin sijoitusjohtaja Michael Cembalest yritti vuosi sitten selittää eurokriisiä Legojen avulla tutkimusmuistiinpanoissaan. Ne levisivät uutistoimisto Reutersin kautta internetiin.

Michel Gondryn ohjaamassa tyylikkäässä White Stripes -musiikkivideossa *Fell in Love with a Girl* soittavat Lego-hahmoiset Meg ja Jack White. HBO:n *Langalla*-sarjasta on Lego-parodia, samoin *Simpsonit*-alkutunnarista. Verkosta löytyy myös Lego-versio Angry Birds -pelistä.

Ja kyllä, tietenkin Legoilla on tehty myös pornoa.

Lego Group antaa netin täyttyä Lego-versioista. Se puuttuu vain tapuksiin, joissa tuotemerkkiä on käytetty luvatta. Kun puolalainen taiteilija Zbigniew Libera teki vuonna 1996 *Konzentrationslager*-nimisen teoksen, joka oli Legoista tehty Auschwitzin keskitysleiri, yhtiö älähti - mutta vain siksi, että pakkauksessa väitettiin Lego Groupin sponsoroineen teosta.

Pian sen jälkeen, kun itävaltalainen extremetempuulija Felix Baumgartner lokakuussa hyppäsi 39 kilometrin korkeudesta laskuvarjolla, nettissä alkoi kiertää Lego-animaatiovideo hypystä. Ei väliä, vaikka video oli tehty feikki-Legoilla; se todisti jälleen, että Lego on tällä hetkellä maailman coolest lelu. Miten yhtiö onnistui siinä?

Vastaus löytyy Billundista, pienestä tanskalaiskylästä, jossa puuseppä Ole Kirk Christiansen alkoi tasan 80 vuotta sitten valmistaa puisia leluja.

TRUKKI SUHAHTAA OHI. Sen kuski moikkaa Jan Christenseniä. ”Pysy vihreällä alueella”, Christensen neuvo. Hän on 43-vuotias Legon Groupin viestintäpäällikkö, mutta vaikuttaa tanskalaiskalastajalta. Ruskea tukka on pysyvästi tuulen tuivertama. ”Meillä ei tapahdu lainkaan onnettomuuksia”, hän kehuu.

Tämä on Legon valutehdas. Legon synnytyssairaala. Myyttinen paikka, jonne jokainen Legoihin hurahtanut haaveilee joskus pääsevänsä. Paratiisi, Shangri-La ja Atlantis samassa paikassa. Täällä valmistetaan Lego-osia yötä päivää vuoden ympäri. Tunnissa syntyy noin 2,16 miljoonaa osaa, vuodessa 19 miljardia. Pihalla on rantalentopallokentän lisäksi kaksi isoa siiloa, joiden kautta kulkee päivittäin 60 tonnia muoviraetta. Siilon täyttäminen jyrisee kuin ukonilma.

Christensen avaa ison laatikon, jonka sisällä on tutun keltaista muoviraetta. Samaa Pantone 116C -väriä ei saa käyttää kuin Lego Group. Kirkas keltainen on Lego-ukkojen ihonväri.

Christensen antaa luvan työntää käden laatikkoon. ABS-muovi valuu sormien välistä viileänä ja suhisee laatikkoon. Vielä se ei kolise niin kuin Lego-palikat, mutta pian tästä rakeesta syntyy Lego-ukkoja.

Täällä luomiskertomus alkaa näin: laatikossa oleva letku imaisee raesatsin ylös siiloon ja putkia pitkin viereiseen halliin. Siellä alkaa pauke. Neljässä rivissä seisoo yhteensä 60 vihreää Engel-merkkistä konetta kuin uhkaava robottiarmeija valmiina marssimaan Juutinrauman yli.

Kukin kone valmistaa yhtä osaa. Muoviraheet ropisevat koneeseen, jossa ne kuumentetaan 250-asteiseksi. Rae sulaa tahnaiksi, joka puristetaan muottiin. Christensen osoittaa metallilevyä, josta putkahtaa kahdeksan keltaista laattaa liukuhihnalle. Ylimääräinen keltainen käytetään uudestaan, ja yhä uudestaan. Muovista hukkaan menee vain 0,4 prosenttia.

”Muotti on kalliimpi kuin koko muu kone. Se maksaa 50 000 euroa.”

Muottia voi käyttää noin viisi miljoonaa kertaa. Sen jälkeen se vaeltaa betoniin, jottei kukaan vain varasta sitä.

Koneen päädyssä oleva laatikko täyttyy hiljalleen. Aivan kuin seuraisi vieressä luomiskertomuksen kuudennen päivän tapahtumia. Syntymän ihme! Vuorossa on kaksi ihmistä, joiden tehtävä on valvoa koneita ja tarvittaessa vaihtaa muotteja. Kaikki muu on automatisoitu.

Yhden koneen päällä alkaa vilkkua keltainen valo. Hallin päädyssä lähtee liikkeelle sininen robotti. Sehän tulee päälle!

”Ei se törmää. Se on kuin nainen baarissa. Se huomaa, jos yrität tulla liian lähelle.”

Robotti vaihtaa täyden laatikon tyhjään. Täyden se vie liukuhihnalle. Seurataan laatikkoa toiseen halliin.

Näky siellä on kuin *Matrix*-elokuvasta. Hyllyrivit jatkuvat silmänkantamattomiin. Hallissa on yhteensä 70 kilometriä hyllytilaa. Kaikki tehtaassa painetut Lego-osat varastoidaan tänne. Touhukas robotti nostelee laatikoita hihnalta hyllyyn.

Seuraavaksi osat lähtevät maalaus-, lajittelu- ja pakkaushalleihin.

Netistä voi ostaa terroristi-Lego-setin. YouTubessa on ohjeet Obaman ja Hitlerin rakentamiseen Legoista.

Meg (vas.) ja Jack White (oik.) musavideolla.

► **Elokuvat.** Scifi-nukkeanimaatiossa *Thunderbirds Are Go* (1966) Legoja on käytetty talojen pienoismalleissa. Ruotsalaisessa *Grisjakten*-elokuvassa (1970), jossa kaikki Ruotsin siat on määrätty tapettaviksi, Legoja käytetään tehtävän ideoinnissa. Elokuvassa *Kulti, kutistin kakarat* (1989) kutistetut lapset nukkuvat sinisen Lego-palikan sisällä. *Isäni on turbomies*-elokuvassa (1996) ostoskeskukseen on rakennettu jättimäinen Lego-maailma. *Toy Story 3:ssa* (2010) esiintyy useita Lego-hahmoja, ja Lego tekikin elokuvasta lelusettejä. Nyt tekeillä on koko illan Lego-elokuva. Mukana ovat muun muassa näyttelijät Will Ferrel ja Liam Neeson. Ensi-illan pitäisi olla helmikuussa 2014.

► **Tv-sarjat.** *Hungry, hungry Homer* -nimisessä *Simpsonien* jaksossa (2001) Simpsonien perhe vieraillee Blockolandissa, joka on parodia Legolandista. *Myytinmurtajien YouTube Special* -jaksossa (2009) testataan, mitä tapahtuu, kun Legoista tehty valtava pallo vierii jyrkkää katuja. *NCIS Rikostutkijat* -poliisisarjan viidennen tuotantokauden (2008) jaksossa *Stakeout* rikostapahtuma rekonstruoidaan Lego-hahmon avulla. *Rillit huurussa* -sarjassa (2011) päähenkilö Sheldon Cooper rakentaa Legoilla *Tähtien sodasta* tuttua Kuolontähteä. Sarjassa on vitsailtu useaan otteeseen Legoista.

► **Musiikkivideot.** Michel Gondryn ohjaama White Stripesin musiikkivideo *Fell in Love with a Girl* on tehty Legoilla. Video voitti kolme palkintoa MTV Video Music Awards -gaalassa vuonna 2002. Musiikkisivusto *Pitchfork* valitsi sen 2000-luvun parhaaksi musiikkivideoksi. OK Gon *This Too Shall Pass* -musiikkivideolla vuodelta 2010 esiintyy Ford Escort -Lego-auto.

► **Klassinen musiikki.** Tanskalainen säveltäjä Frederik Magle on säveltänyt Symphonin *LEGO Fantasia* -nimisen sinfonian vuonna 1995.

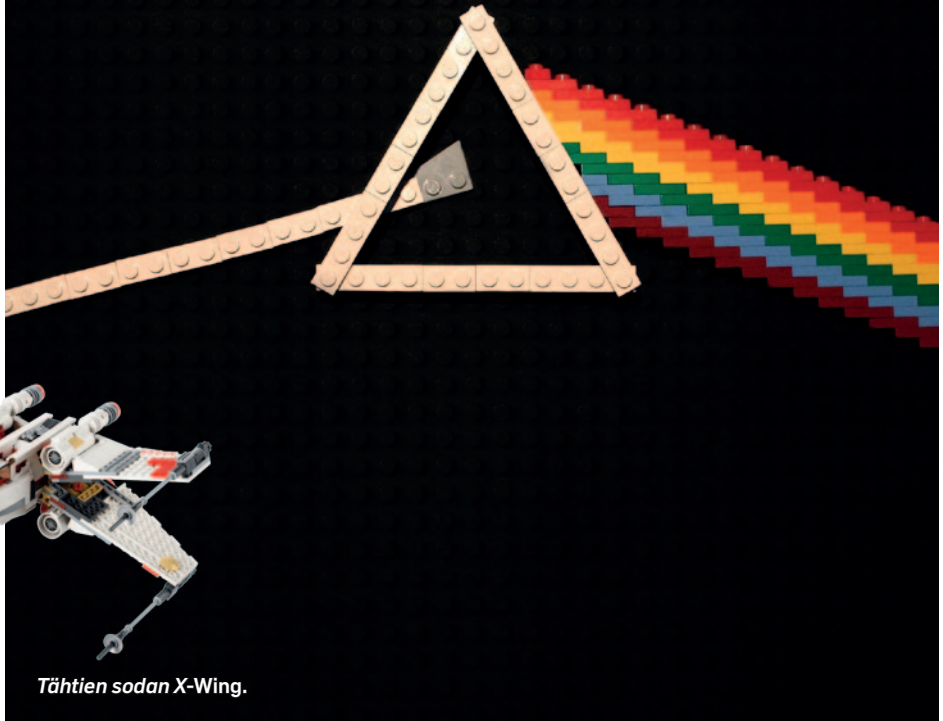
► **Popmusiikki.** Brittiartisti Ed Sheeran julkaisi 2011 singlen *Lego House*. Kappale löytyy hänen esikoisalbumiltaan nimeltä *+*.

► **Sarjakuva.** *Baby Blues* -sarjakuvasa on ilmestynyt neljä Lego-aiheista strippiä.

► **Taide.** Brittitaitelija Aaron Savage mallintaa ikonisia levykansia Legoilla (kuva). Mukana ovat muun muassa Nirvanan *Nevermind* ja The Velvet Underground & Nico banaanilevy. *The Telegraph* -lehden nettisivuilla on aiheesta tietovisailu *Lego album covers quiz*.

► **Graffiti.** Brittiläinen graffititaitelija Jamie Ame – taitelijanimeltään Ame72 – alkoi vuonna 2009 tehdä Lego-aiheisia graffitteja. Niitä löytää muun muassa Itä-Lontoosta.

Yksi kaikkien aikojen levykansista, Pink Floydin *The Dark Side of the Moon* Lego-versiona.

Tähtien sodan X-Wing.

Lego-doodle.

► **Aikakauslehti.** Lego-faneille suunnattu aikakauslehti *BrickJournal* on ilmestynyt vuodesta 2005 alkaen kuusi kertaa vuodessa.

► **Internet.** Google osallistui Lego-palikan 50-vuotisjuhlintaan vuonna 2008 tekemällä Lego-aiheisen *doodlen* eli Google-hakusivun nimiön (kuva). Vuonna 2012 Lego ja Google löivät hynttyyt yhteen. *Build with Chrome* -nettisivun avulla kuka tahansa voi osallistua Lego-Australian rakentamiseen.

► **Meemi.** Lauseesta "I Hope You Step on a Lego" on syntynyt meemi, joka leviää internetissä.

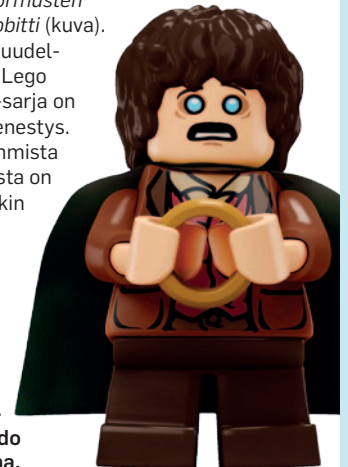
tissä. Fraasi viittaa kovaan kipuun, jonka Legon päälle astuminen aiheuttaa. Aiheesta on useita Facebook-ryhmiä.

► **Arkkitehtuuri.** Eero Saarinen suunnitteli 1960-luvulla TWA-terminaalin JFK:n lentokentälle ja St. Louisin Gateway Arch -muistomerkin prototyypit Legoilla ja Modulexeilla, jotka olivat prototyyppeihin tarkoitettuja Lego-palikoita.

► **Silta.** Saksan Wuppertaliin rakennettiin vuonna 2011 silta nimeltä Lego-Brücke. Katuartisti Martin Heuwold maalasi sillan näyttämään siltä kuin se olisi tehty Legoista. Silta voitti tänä vuonna saksalaisen julkisivupalkinnon.

► **Teemayhteistyöt.** Kulttuuriteollisuus on halunnut myös virallisiin Lego-pakkauksiin. Legon menestyneimpiä elokuvateemayhteistyöitä ovat *Tähtien sota* (kuva), *Harry Potter*, *Autot*, *Taru Sormusten herrasta* ja *Hobitti* (kuva).

Vuonna 2008 uudelleen aloitettu *Lego Architecture* -sarja on sekin ollut menestys. Yksi suosituimmista pienoismalleista on ollut New Yorkin Guggenheim-museo (kuva).

New Yorkin Guggenheim-museo ja Frodo Lego-versioina.

Halleja on perätysten viisi. Ensimmäisessä Lego-ukoille maalataan ilmeet ja asusteet, seuraavissa oikeat osat jaetaan oikeisiin pusseihin ja pannaan pakettiin. Setti on valmis.

Viimeisessä hallissa rekkakuski jo odottaa, että trukki saa nosteltua täysinäiset muovitetut lavat Lego Creator -pakkauksia kyytiin. Ne vietään jakelukeskukseen Geneveen. Kaikilla työntekijöillä on kiire, kukaan tuskin huomaisi, jos yhdestä laarista kahmaisi kourallisen palikoita taskuun. Tältä Jalista varmaan tuntui Villi Vonkan suklaatehtaassa. Tänne Ville Vanhatalokin toivoo pääsevänsä joskus.

Christiansen keskeyttää haaveilun, sillä hän haluaa vielä näyttää meille Legon menneisyyden. Hän hurauttaa pakettiauton Billundin keskustassa sijaitsevan Legon ideatalon parkkipaikalle.

Velkommen til Lego idé huset lukee sisällä aulan seinässä. Kyse ei ole tavallisesta museosta, sillä se ei ole yleisölle avoinna. Tosin ovet kyllä aukeavat, jos on varaa maksaa yli 1700 euroa Lego Inside Tour -kierroksesta.

Museo on kuin luonnontieteellinen näyttely, jossa kerrotaan Legon evoluutio. Kaarevat tummien seinien rajaamalla käytävällä esitellään yhtiön historian virstanpylväitä. Kolmikymppinen historioitsija Kristian Hauge pitelee kädessään Legon merkittävintä ja yksinkertaisinta keksintöä. Se on muovinen palikka, jonka päällä on kahdeksan pyöreää nystyrää. Seinällä lasin takana on alkuperäinen patenttitodistus vuodelta 1958. Legon tarina alkoi kuitenkin jo paljon ennen sen patentointia.

WALL STREETIN PÖRSSIROMAHDUKSELLA vuonna 1929 oli seurauksensa myös Tanskan maaseudulle: farmarit eivät enää tilanneet billundilaisen puusepän, Ole Kirk Christiansenin palveluksia. Vuonna 1932 hän joutui sulkemaan tehtaansa. Samana vuonna hänen vaimonsa Kirstine kuoli. Puusepällä ei ollut työtä, mutta hänellä oli neljä poikaa kasvatettavana. Hän alkoi tehdä puisia leluja lapsilleen – muun muassa ankoja ja autoja. Leluista tuli aika hyviä, joten hän alkoi valmistaa niitä myös myyntiin.

Vuonna 1934 Christiansen nimesi yrityksensä uudestaan. Billund Maskinsnedkeri og Tømmerhandel eli Billundin koneelliset puusepäntyöt muuttui Legoksi. Nimi tulee tanskan sanoista ”leg godt” eli ”leikki hyvin”.

Toisen maailmansodan jälkeen muovia alkoi saada Tanskassakin. Vuonna 1947 Christensen osti maan ensimmäisen muovinvalukoneen. Hän sai myös käsiinsä brittiläisen Kiddicraft-nimisen yhtiön kehittelemiä muovisia toisiinsa lukittavia palikoita. Hän innostui niistä, ja kaksi vuotta myöhemmin Lego jo valmisti vastaavia palikoita. Christiansen siis käytännössä varasti palikan.

Lego sai palikat näyttämään vallankumouksellisilta: nyt lapset saivatkin itse rakentaa lelunsa ja leikkimaailmansa.

Kun Ole Kirk Christiansen kuoli vuonna 1958, hänen vanhin poikansa Godtfred astui yhtiön johtoon. Tämä listasi Legon periaatteet kymmenen kohdan listaan. Niihin kuuluvat muun muassa: ”rajoittamattomat mahdollisuudet leikkiä”, ”niin tytöille kuin pojille”, ”innostusta kaikenikäisille”, ”leikki vuoden ympäri”, ”aina ajankohtainen”.

Puuleluista luovuttiin vasta 1960, kun tulipalo tuhosi lähes kaikki yhtiön puuleluvarastot. Lego siirtyi kokonaan muoviin.

Taloudellinen kasvu oli tasaista mutta hidasta. 1980-luvun alussa yhtiöllä oli noin 3000 työntekijää ja vuosikymmen myöhemmin 7500.

Vuonna 1998 Lego Group astui pimeälle puolelle: se julkaisi ensimmäisen lisenssituotesarjan *Tähtien sota* -elokuvien ympärille. Monet Lego-fanit olivat kauhuissaan. Lego-maailma vakavoitui. Avaruussaaga toi ensimmäistä kertaa perinteisten kirkkaiden värien rinnalle synkkiä ja pelottavia sävyjä.

Silloin myös Lego-hahmot hyppäsivät ensimmäistä kertaa jonkun toisen luomaan tarinaan. Sitä ennen Lego Group loi itse tarinat ja maailmat lelusarjojen ympärille. Yhteistyö oli yhtiölle iso riski, mutta se kannatti. Tähtien sota on edelleen yksi Legon suosituimpia teemoja. Sitä on seurannut useita elokuvaan liittyviä lisenssisarjoja, muun muassa *Harry Potter*, *Pirates of the Caribbean* ja *Autot*. Uusimpia ovat *Taru Sormusten*

Herrasta - ja *Hobitti*-teemat. Alkuvuodesta Lego ja Lucasfilm solmivat uuden kymmenvuotisen lisenssisopimuksen. Vielä ei ole tietoa, miten Lucasfilmin myynti Disneylle vaikuttaa Lego-yhteistyöhön. Christensen uskoo läheisen yhteistyön jatkuvan vastaisuudessakin.

Lego on saavuttanut aseman, jossa se saa yleensä ensimmäisenä valita, minkä tarinan ottaa tuotantonsa. On poikkeuksellista, että Disneyn ja Pixarin kaltaiset viihdejätit eivät näe Legoa kilpailijana, vaan yhteistyökumppanina, vaikka Legolla on omia kilpailevia tarinamaailmoja, muun muassa Bionicle, Hero Factory ja Ninjago.

Animaatiohahmojen niin sanottu legofioiminen hyödyttää viihdefirmoja vähintään yhtä paljon kuin Legoa. Näin ei ole aina ollut. Kymmenen vuotta sitten Lego meinasi itse sössiä oman brändinsä ja tulevaisuutensa.

LEGO OLI 1990-LUVULLA ITSETYYTYVÄINEN, rikastunut yhtiö. Se oli kasvanut 30 vuodessa yhdeksi maailman isoimmista leluvalmistajista, ja kasvu näytti jatkuvan. Se perusti uusia valmistustehaita sekä jakelu- ja pakkauslaitoksia ympäri maailmaa. Se osti oman tekstiilitehtaan ja alkoi tehdä tietokonepelejä ja tv-ohjelmia.

Yhtiö perusti Billundin Legolandin rinnalle uudet teemapuistot Yhdysvaltoihin, Britanniaan ja Saksaan. Ne imivät tulkuttomasti rahaa. Suunnittelijat taas saivat koko ajan villimpiä ideoita. 2000-luvun alussa tehtaassa valmistettiin 40 000 erilaista palikkaa. Tuotantokulut kasvoivat.

Samoihin aikoihin espoolainen Ville Vanhatalo huomasi, että hänen lempiteemastaan Citystä alkoi tulla huonoja leluja.

”City alistettiin palvelemaan niin sanottua juniorisaatiota”, hän sanoo. Se tarkoittaa, että palikoiden määrä setissä puoliintui, niistä tuli suuria ja kolhoja, ja kokoaminen oli ohi ennen kuin siitä ehti edes innostua.

Vanhatalo tietää, mikä oli syynä muutokseen: ”Juniorisaatiolla saatiin settien suositusikärajoja pudotettua pari ikävuotta.”

Legon uusia tuotteita pidettiin joko liian yksinkertaisina tai monimutkaisina. Perinteinen paloauto näytti enemmän avaruusalukselta. Suunnittelijat rakastivat niitä, lapset eivät. Myös Ville Vanhatalo inhosi niitä. Sitten Lego vielä vaihtoi kahden värin, harmaan ja ruskean sävyä. Uudet palikat eivät enää sopineet tyyllisesti yhteen vanhojen kanssa.

”Ovatko Legon suunnittelijat ja johtajat värisokeita”, kirjoitti Lego-fani Greg Muri kansainväliseen Lego-fanien keskusteluryhmään Lugnetiin toukokuussa 2004. ”Voin vain toivoa, että riittävän monen kuluttajan usko Legoon säilyy, jotta tämä virhe voidaan korjata. En kuitenkaan usko, että niin käy. Itse en siihen mennessä enää ole asiakkana. On selvää, että minunkaltaiseni ihminen ei merkitse tälle yhtiölle mitään.”

Keith Goldman, 30, kävi foorumilla vielä kuumempuna.

”Värimuutos on Saatanasta. Lego, tule järkiisi ja lopeta tämä jumalanpilkkä. Hankkiudu eroon tästä ’uudesta Cokiksesta’ ja anna minulle alkuperäinen resepti. Tarvitsen sitä kipeästi. Lopeta tämä hulluus heti.”

Yhtiön rahat alkoivat loppua, eikä kukaan suostunut antamaan lainaamaan. Vuonna 2004 Lego teki tappiota 1931 miljoonaa Tanskan kruunua eli nykykurssilla noin 260 miljoonaa euroa. Synkimmät ennustukset porasivat firmalle vain vuoden armonaikaa.

KOKOUSHUONEEN PÖYDÄLLÄ lasikulho pursuaa mustia Legoja. Paal Smith-Meyer kouraisee kolme palasta käteensä. Seestyneen jalkapallohuligaanin oloinen Smith-Meyer näpertelee palikoita koko haastattelun ajan.

Konkurssikypsä Lego tajusi muuttaa suuntaansa vasta, kun fanit hakkeroituivat sen tietokonejärjestelmiin.

Valmistuttuaan Newcastle'n yliopistosta vuonna 1997 suunnittelijaksi hänen suurin toiveensa oli päästä Nokialle töihin. Hän lähetti työhakemuksen myös Legolle, jossa innostuttiin hänen perustelustaan ”haluan auttaa Legon 2000-luvulle”. Hän sai paikan. Nokialta ei vastattu mitään.

Samana vuonna Legolla huomattiin, että uusi Mindstorms-robotti-ohjelmointijärjestelmä oli hakkeroitu. Muun muassa Smith-Meyer alkoi ottaa selvää hakkereiden motiiveista. He olivat aktiivisia Lugnetin käyttäjiä ja tietokoneharrastajia. Kävi myös ilmi, että nämä nörtit rakastivat Legoa. He halusivat tehdä järjestelmästä paremman.

”He tekivät uskomattomia asioita. He tekivät monia asioita paremmin kuin me.”

Yhtiö oli siihen asti suhtautunut välinpitämättömästi aikuisiin Legofaneihin eli AFOL:eihin (*Adult fan of Lego*). Se oli ollut tietoinen heidän olemassaolostaan, mutta ei ajatellut heitä ryhmänä, jota pitäisi erityisesti palvella. Smith-Meyer kuitenkin päätti sopia tapaamisen Lego-fanien kanssa. Hän halusi kysyä heiltä, mitä he haluavat.

”Mikä on pahinta, mitä voi tapahtua? Voimme saada potkut”, hän pohti.

Rajat suunnittelijoiden ja fanien välillä alkoivat sulaa 2000-luvun alkupuolella. Taitavimpia on rekrytoitu suunnittelijoiksi, osa työskentelee Legon retail-kaupoissa. Yhtiö käynnisti vuonna 2003 Lego Ambassador-ohjelman. Siinä ”suurlähettiläiksi” nimetyt fanit toimivat linkkinä yhtiön ja faniyhteisöjen välillä.

Ville Vanhatalo aloitti suurlähettiläänä viime kesänä.

Mindstorms-linjaston kehittämiseen osallistuneille faneille luvattiin

kymmenen prosenttia tuotteiden myynnistä, mutta he kieltäytyivät provisiosista. Lego Group laittoi heidän käskystään rahat hyväntekeväisyyteen.

”He vastasivat, että eivät olisi tehneet sitä, jos joku muu kuin Lego olisi pyytänyt. He haluavat vain olla osa Legon perintöä”, Smith-Meyer sanoo.

Nyt Smith-Meyer johtaa New Business Group -nimistä osastoa. Hän kehittää uusia tuotteita uusille kohderyhmille. Smith-Meyer heittää mustan palikan pöydälle.

”*Brick is back!* Kaiken lähtökohtana on palikka. Kaikki tunnistavat palikan Legoksi, vaikka se olisi kopio.”

Hän ihmetteli, kun firmassa hoettiin 2000-luvun alussa, ettei palikka ole tarpeeksi cool. Hän itse uskoi vakaasti peruspalikkaan.

Tuorein lanseeraus on aikuisille älypuhelinien käyttäjille tarkoitettu *Life of George* -peli. Siinä fyysisistä palikoista rakennetaan kuvia, jotka puhelimen kameran avulla siirretään pelisovellukseen, ja kerätään pisteitä.

Ehkä Nokiaakin olisi hyötynyt tästä miehestä.

Vuonna 2004 yhtiö päätyi historialliseen ratkaisuun: toimitusjohtaja Kjeld Kirk Kristiansen, Ole Christiansenin pojanpoika väistyi johdosta. Tilalle palkattiin Jørgen Vig Knudstorp konsulttiyhtiö McKinseystä. Ensimmäistä kertaa Lego-laivaa luotsasi joku perheen ulkopuolelta.

Knudstorp teki nopeasti konsulttimaisen päätöksen: huikean alijäämäisen firman kuluja on karsittava. Tuoreet teemapuistot ja pelituotanto ulkoistettiin. Tehtaita ja jakelukeskuksia suljettiin ja keskitettiin. Tuotantoon menevien palikoiden kirjoa supistettiin radikaalisti: 40 000:n sijaan nykyään tehdään vain noin 4 000 osaa.

Billundin keskusta on jo alkuyöllä täysin autio. Kaupunki on lapsiperheiden paratiisi.

Pari vuotta yrityksessä pidettiin hengitystä. Kuludieetti alkoi tepsä. Nyt Legolla on yli 9 000 työntekijää ja koko ajan palkataan lisää.

Viiden viime vuoden aikana Lego on kasvanut 20 prosenttia vuodessa. Viime vuonna Lego teki lähes 560 miljoonan euron voitot. Legolla menee paremmin kuin koskaan.

VASTA NETIN KESKUSTELUPALSTAT keräsivät ympäri maailmaa näpertelivät aikuiset Lego-fanit yhteen. Suomessa muutaman kymmenen jäsenen faniyhdistys on syntynyt Palikkatakominen foorumin ympärille. Alkusuksystä Palikkatakominen kehittyi viralliseksi yhdistykseksi. Näkyvimmin harrastajat ovat esillä rakennus- ja lelumessuilla, jonne he rakentavat isoja Lego-kaupunkeja.

Lego Group tekee nykyään yhteistyötä myös taiteilijoiden kanssa. Tällä hetkellä 13 taiteilijaa on ansainnut tittelin *Lego Certified Professionals*. Tunnetuin Lego-taiteilijoista lienee amerikkalainen Nathan Sawaya, joka tekee isoja kolmiulotteisia realistisia ihmishahmoveistoksia Legoista.

Välillä faniyhdistyöstä syntyy oikeaa bisnestä. Vuonna 2006 Paal Smith-Meyer tapasi chicagolaisarkkitehti Adam Tuckerin, joka oli tehnyt ja paketoitunut Lego-pienoismallin Sears Tower -rakennuksesta. Smith-Meyer antoi Tuckerille luvan myydä sitä Lego-logolla. Kun 2 000 pienoismallia meni nopeasti kaupaksi, Lego otti sarjan suojiinsa ja nimesi sen Lego Architectureksi. Vuonna 2010 teema voitti *Wallpaper*-lehden design-palkinnon vuoden parhaana leluuna.

Nyt Legot on valjastettu design-työkaluksi. Syyskuussa Helsinki Design Weekin yhteydessä Kaapelitehtaalla järjestettiin workshop nimeltä Co-Create with Lego: Open the Tower. Islantilaisen suunnittelutoimiston Kradsin työpajassa Aalto-yliopiston arkkitehtipöytäkirjat saivat käyt-

töönä 200 000 valkoista Lego-palikkaa. Viikon ajan he tutkivat tornitalojen arkkitehtonisia mahdollisuuksia niiden avulla – sormet kipeinä.

Tanskalaiskouluissa palikoita on käytetty opetusvälineenä 1960-luvulta lähtien. Legojen pedagogista potentiaalia on hyödynnetty laajemmin muun muassa autismin hoidossa.

Lego Group on onnistunut asiassa, jonka kanssa moni lelufirma kamppailee: sitä ei nähdä pelkkänä muovikrääsää suoltavana tehtaana.

Legojen aikuismyynti on vain 6–7 prosenttia kaikesta myynnistä. Vaikka osuus on kasvussa, merkittävät rahavirrat tulevat silti lapsilta, tai siis lasten vanhemmilta. Yhtä merkittävää kohderyhmää Lego ei ole koskaan tavoittanut: tyttöjä. Legon yritys lähestyä heitä on sarja epäonnistumisia.

Vuonna 1979 Lego lanseerasi tytöille Scala-nimisen, muihin Legoihin yhteensopivan korusarjan. Se lopetettiin jo seuraavana vuonna. Vuonna 1992 lanseerattiin Paradisa, pääasiassa vaaleanpunaisista palikoista koostuva lomaparatiisisarja, jossa surffataan ja juodaan drinksuja. Vuonna 1994 Belville-sarja esitteli pinkkisävyisen fantasiamaailman. Vuonna 1997 Lego lämmittelee Scala-tuotetta uudelleen – korujen sijaan sarjassa on barbiemaisia nukkeja. Vuonna 2003 Klikits-sarja palasi alkuperäisen Scalan tyyliin. Sarja koostui lähinnä rannerenkaista ja muista koruista.

Tyttöteemat ovat myyneet kehnosti ja jääneet lyhytikäisiksi. Paal Smith-Meyerin lipsautus ehkä kertoo, missä vika: ”Teemme Legoja pojille, emme aikuisille.”

Mihin uhoitui Godtfred Kristiansenin Lego-arvojen toinen kohta: niin tytöille kuin pojille?

Vain kymmenen prosenttia Legoista ostetaan tytöille. Alun perin Legoja mainostettiin koko perheen yhteisenä harrastuksena, mutta 1980-luvulta lähtien mainokset on suunnattu pääasiassa pojille. Vuonna 2008

22.–27.1.2013

More than Honey | Markus Imhoof

Liput festivaalille myynnissä 3.12. alkaen osoitteessa
www.docpoint.info/lippukauppa

Ruotsissa mainonnan eettisiä ohjeita tarkkaileva neuvosto ERK syytti Legon mainoksia sukupuolistereotyyppioista. Katalogeissa tytöt leikkivät linnoilla pinkeissä huoneissa ja pojat paloautoilla sinisissä.

Nyt Lego on päättänyt jälleen kerran lähestyä tyttöjä. Se lanseerasi tämän vuoden alussa yli viisivuotiaille tytöille suunnatun Lego Friends -teeman. Pinkeistä palikoista ja sutjakoista hahmoista tulee mieleen Belville ja Paradisa. Viisi ystävätärtä leipovat cupcakeja ja jutustelevat.

Jan Christensenin mukaan he tekivät neljä vuotta tutkimusta siitä, miten saada tytöt mukaan Lego-maailmaan.

”Vihdoinkin tytöt ja pojat voivat leikkiä yhdessä. Pojat voivat ajaa paloautolla ja auttaa tyttöjä.”

Taisi tulla kuudes hut.

BILLUNDIN KESKUSTAN MUKULAKIVILLÄ ei liiku alkuillasta ketään. Yksinäinen koiranulkoiluttaja ohittaa kaksi tyhjää bussipysäkkiä. Se on linja-autoasema. Ainoa publi on kiinni.

Keskusta on kävelty läpi nopeasti. Kaksikerroksiset tiilitalot ovat identtisiä. Kaikki on järjestyksessä. Pääkadun varrella olevat pensaatkin on leikattu millintarkasti. Yksikään oksa ei törrötä.

Kävely Billundissa kertoo, millaista olisi elää jättikokoisessa Lego-kaupungissa, josta on patterit loppu. Billundissa on niin rauhallista, että melkein pelottaa. Zombie-elokuvien autoituneet kylät näyttävät tältä.

Rauhallsuudella on kääntöpuoli; Billund on tanskalaisten lapsiperheiden paratiisi. Työttömyysprosentti ja rikollisuus ovat lähellä nollaa. Lähes kaikki kylän 6500 asukkaasta työskentelee joko Lego-tehtailla, Legolandissa tai alihankintayrityksissä. Monet ovat olleet töissä kymmeniä vuosia. Jopa firmojen turvallisuudesta huolehtii Lego Security -yhtiö.

Jos Lego lähtisi Billundista, jäljelle ei jäisi mitään.

Lentokenttä todennäköisesti säilyisi, sillä lähialueella Länsi-Tanskassa on monta kaupunkia. Mutta korvaavaa elinkeinoa ei olisi odotettavissa. Billundille kävisi todennäköisesti kuin Kaskisille, josta Metsä-Botnia lakkautti sellutehtaan vuonna 2009. Kunnalla ei ole rahaa edes kaupungintalon katon korjaamiseen.

Jan Christensen kuitenkin vakuuttaa, ettei Lego Group ole lähdössä minnekään. Tulevina vuosina se aikoo laajentua lähemmäksi kasvavia Kiinan-markkinoita, mutta yhtiön sydän säilyy Billundissa. Vaikka tehtaita perustetaan Aasiaan, Christensenin vakuuttaa, että nykyiset tehtaot Billundissa, Meksikossa, Tšekissä ja Unkarissa säilyvät – ja kasvavat.

Yhtiö nojaa lojaaliuteen, yhteisöllisyyteen ja perhearvojen korostamiseen. Lego on ottanut juurille paluun tosissaan, ja se on myös ollut osasy yhtiön menestykseen. Samanlainen bisnesajattelu voisi pelastaa monta autoituvaa suomalaiskuntaakin.

Lego on ymmärtänyt oman tarinansa arvon. Siksi kaikki Billundissa puhuvat yhtiön huonoista ajoista ja noususta lähes samoin lausein, nöyrinä – melkein laskelmoidusti.

”Olimme niin suosittuja 20–30 vuotta, että uskoimme tietävämme, mitä ihmiset haluavat”, Kristian Hauge sanoo.

”Olimme ylimielinen yhtiö”, Jan Christensen sanoo.

Ylimielisyys ja arvojen hukkaaminen ovat osa Legon tarinaa. Ja tätä tarinaa ei tarvinnut edes keksiä mainostoimistossa. ■

Ilkka Pernu on toimittaja, joka rakastaa Lego-laatikon penkomisesta tulevaa ääntä. Pekka Hannila on valokuvaaja ja art director, joka kävi Legolandissa vuonna 1976.

KOMI -PAIKKA JA MIELENTILA

12.10.2012 – 13.1.2013

DESIGNMUSEO
KORKEAVUORENKATU 23
HELSINKI

ti 11–20
ke-su 11–18
www.designmuseum.fi